

مؤسسه شیعه‌شناسی

گزارشی از مطالعات

اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه مک‌گیل

▪ نام کشور: کانادا

▪ آدرس پایگاه اینترنتی: www.mcgill.ca

▪ آدرس پست الکترونیک: info.islamics@mcgill.ca

- بخش اسلام‌شناسی دارد: بلی خیر
- مطالعات شیعه‌شناختی دارد: بلی خیر
- دوره‌های آموزشی دارد: بلی خیر
- بخش آموزشی در چه مقطعی است:
- کارشناسی کارشناسی ارشد دکترا غیره
- بخش پژوهشی دارد: بلی خیر
- مجله دارد: بلی خیر
- کنفرانس، سمینار و کارگاه تحقیق دارد: بلی خیر

اساتید برجسته: ساجده علوي، عیسی بولاتا، محمد استعلامي، آدم گاسك، هنري حبيب، وائل حلاج، فروغ حسن، گابریل کرم، بلال کاسپینار، دونالد لیتل، اریک اورمسی، اونار تورقاي

▪ مواد درسی دوره‌های آموزش و سطوح آنها:

علوم اسلامی

مقطع کارشناسی ارشد و دکترا

مؤسسه مطالعات علوم اسلامی دانشگاه مك گیل (توضیحات کامل در رابطه با مؤسسه در جزوه اصلی ص ۱۸ موجود است) در دو مقطع کارشناسی ارشد و دکترا دانشجو می‌پذیرد که طریقه قبولی و پذیرش افراد به صورت کامل در جزوه اصلی اشاره شده است. واحدهای درسی، سمینارها و فرصت‌های تحقیقی در چند بخش زیر ارائه می‌شود:

- تاریخ امپراطوری‌های مختلف اسلامی
- زبان‌های اسلامی
- مؤسسات اجتماعی جهان اسلام
- فلسفه و اندیشه اسلامی
- توسعه‌های مدرن در مذاهب مختلف اسلام (شیعه و سنی)

▪ مشخصات کلی دروس از جمله زمان، مکان و توضیحات در جدول جزوه اصلی آمده است.

۱- قرآن: مدرس: پرفسور بولاتا، شماره درس: ۵۰۱، مطالعه معارف قرآن، ساختار سبک و تاریخ از نظر علمای مدرن و کلاسیک.

۲- اسلام: ظهور و گسترش اولیه: مدرس: دکتر کاسپینار، شماره درس: ۵۰۵، قرآن، حدیث، شریعت و موضوعات اصلی آنها. گسترش اولیه حقوق، الهیات و صوفیسم. توسعه و شکل-گیری آیین اسلام، توسعه و ماهیت تفاسیر اسلام در طول دوران کلاسیک. موضوعاتی از قبیل: خدا، وحی، نبوت، جامعه و فرد و معنی تاریخ از محورهای این درس به شمار می‌روند.

۳- اسلام و گسترش‌های اخیر: مدرس: دکتر کاسپینار، شماره درس: ۵۰۶، طریقه شناخت اجزای اسلام در تاریخ اخیر اسلام تا زمان حاضر، ماهیت و گسترش شیعه، صوفیسم، گرایش‌های معنوی، اسلام در جهان و ملل و پراکندگی اقوام و چالش مدرنیته و دنیای معاصر.

۴- تاریخ تمدن اسلامی: دوره میانه: مدرس: پرفسور لیتل، شماره درس: ۵۱۱، سلجوق و ترکیب دوران میانه، اعراب مغربی در اسپانیا و آفریقای شمالی، جنگ‌های صلیبی، مغول و سرنوشتی خلافت در بغداد، مملوک، ایران، ترکیه و امپراطوری هندوستان تا سال ۱۷۰۰.

۵- عربی مقدماتی: مدرس: آقای کرم، شماره درس: ۵۲۱، آزمایشگاه و ادبیات مدرن (غیرمحواره ای)

۶- عربی پیش مقدماتی فشرده: مدرس: آقای عبودت، شماره درس: ۵۲۲-۳۹۷، این درس برای دانشجویانی است که درس پایه عربی استاندارد را گذرانده‌اند و ۴ مهارت نوشتن، صحبت کردن، خواندن و گوش کردن را تقویت می‌کند. همچنین متونی برای ترجمه از انگلیسی در نظر گرفته شده که از متون معروف هستند و در جزوه اصلی به آنها اشاره شده است.

- ۷- عربی پیش قدماتی: مدرس: پرفسور حلاج، شماره درس: ۵۲۲ (پیش نیاز، درس شماره ۵۲۱)
- ۸- عربی نیمه مقدماتی: مدرس: پرفسور لیتل، شماره درس: ۵۲۳ (پیش نیاز، درس شماره ۵۲۲)
- ۹- بررسی توسعه اندیشه اسلامی: مدرس: پرفسور اورمسی، بررسی توسعه سنن معنوی در تمدن اسلامی در دوران میانه و مدرن.
- ۱۰- ترکی مقدماتی: مدرس: پرفسور تورقایی، شماره درس: ۵۳۲
- ۱۱- ترکی نیمه پیشرفته: مدرس: پرفسور تورقایی، شماره درس: ۵۳۳
- ۱۲- فارسی مقدماتی: مدرس: دکتر محمد استعلامی، شماره درس: ۵۴۱
- ۱۳- فارسی نیمه پیشرفته: مدرس: دکتر محمد استعلامی، شماره درس ۵۴۲ (پیش نیاز، درس شماره ۵۴۱)
- ۱۴- اردو مقدماتی: مدرس: پرفسور علوی، شماره درس: ۵۵۱، معرفی ساختار گرامری و لغات اردو و مهارت‌های خواندن و جمله‌بندی
- ۱۵- اردو نیمه پیشرفته: مدرس: دکتر حسن، شماره درس: ۵۵۲ (پیش نیاز، درس شماره ۵۵۱)، این درس گرامر و ادبیات پیچیده‌تر را در زبان اردو مورد تمرین قرار داده و خواندن و نوشتن را تقویت می‌کند.
- ۱۶- مواد تحقیقی مطالعات اسلامی: مدرس: خانم فرحیان، شماره درس: ۶۰۲، مختص دانشجویان مقطع دکترا، روش‌های تحقیقی، آمادگی برای تهیه گزارش و مقاله، زبان‌شناسی و مطالعات اینترنتی و... مورد نظر است. در این درس توجه ویژه‌ای به کتب مرجع و منبع وجود دارد.
- ۱۷- نسخ کهن خطی عربی: مدرس: آقای گاسک، شماره درس: ۶۰۴، بررسی نسخ خطی معتبر، کتیبه‌شناسی و رمزشناسی.
- ۱۸- اسلام و سیاست: پاکستان: مدرس: پرفسور علوی، شماره درس: ۶۰۷، توسعه مذاهب و سازمانها از زمان مغول و تسلط انگلیسی‌ها (۱۹۴۷ - ۱۷۰۷) تا زمان حاضر، سؤال از هویت اسلامی و تفرقه‌گرایی، ساختن پاکستان: یک ایدئولوژی است یا یک حکومت مدرن؟ تکامل اندیشه اسلامی، سنت‌گرایی یا نوگرایی، رابطه دین و سیاست و تجربه اسلام‌گرایی و عواقب آن.

۱۹- اسلام و سیاست: ایران: مدرس: پرفسور علوي، شماره درس: ۶۰۸، توسعه مذاهب و سازمان‌ها از زمان صفوي (۱۷۹۵-۱۵۰۱) تا حال حاضر، تکامل نظريه حکومت شيعي؛ علما و سياست، چالش مدرنيته، تأثير انقلاب اسلامي ۱۹۷۸ بر جامعه ايران، نزاع نظري بين سنت-گرايي و اصلاح‌گرايي، جريان مخالف عقلي، زنان ايران بعد از انقلاب.

۲۰- ترکي نيمه پيشرفته: مدرس: پرفسور تورقاي، شماره درس: ۶۳۳

۲۱- حکومت و دولت در اسلام: مدرس: پرفسور تورقاي، شماره درس: ۷۰۵، بررسی تکامل الگوهاي گوناگون و مظاهر عيني نظريه سياسي مسلمين در طول دوره کلاسيک و ميانه تاريخ اسلام، ظهور حکومت‌هاي مدرن و مشکلات سياسي در کشورهاي مختلف اسلامي.

۲۲- حقوق اسلامي: مدرس: پرفسور حلاج، شماره درس: ۷۰۶، ماهيت حقوق، سرآغاز و توسعه تاريخي آن، مکاتب حقوقي دور ميانه، تکامل مدرن حقوق و نقش آن در مذاهب اسلامي و اندیشه‌هاي سياسي.

۲۳- تفسير قرآن (مدرن): مدرس: بعداً اعلام مي‌شود، شماره درس: ۷۰۸، مطالعه دو يا سه سوره از قرآن که توسط مفسرين مدرن تفسير شده و ارزيابي آن و علت تغييرات در تفاسير در طول زمان.

۲۴- عرفان در اسلام: مدرس: پرفسور اورمسي، شماره درس: ۷۴۰، تنوع اندیشه‌هاي عرفاني در اسلام، با نگاهی به صوفيسم، توسعه تاريخي و جايگاه آن در فرهنگ اسلامي و مطالعه تحليل نويسندگان برجسته، آثار و مشکلات اصلي آنان، متون اين درس به زبان عربي و فارسي ارائه مي‌شود.

۲۵- معضلات در افکار شيعه: مدرس: بعداً اعلام مي‌شود، شماره درس: ۷۰۹، تاريخ مذهب شيعه با توجه به معضلات مهم، جنبش‌ها و کتب.

۲۶- اندیشه شيعه در ايران: مدرس: بعداً اعلام مي‌شود، شماره درس: ۷۱۰، تاريخ اندیشه شيعي در ايران.

۲۷- فقه اسلامي: مدرس: پرفسور حلاج، شماره درس: ۷۱۱، مطالعه منابع حقوقي اسلامي (اصول فقه) بر اساس ديده‌گاه فقهاي مسلمان اعم از شيعه و سني.

۲۸- مطالعات جامعه حقوق اسلامي: مدرس: پرفسور حلاج، شماره درس: ۷۱۵، مرور فشرده نظريه حقوق و روش‌شناسي فقهي در متون عربي فقه اسلامي.

۲۹- گفتمان حقوقي اسلامي: مدرس: پرفسور حلاج، شماره درس: ۷۱۶، مطالعه سبک‌هاي که فقهاي دور ميانه نظرات حقوقي خود را بدان صورت ابراز مي‌کردند.

۳۰- **منطق اسلامي: مدرس: پرفسور حلاج، شماره درس: ۷۷۰، مطالعه منطق يونانيان از نظر فلاسفه و نقد آن توسط علمای میانه.**

۳۱- **توسعه اجتماعي و اقتصادي در كشورهاي اسلامي: مدرس: پرفسور تورقاي، شماره درس: ۷۵۲، بررسی معضلات در سر راه توسعه از نگاه آمارهاي تاريخي، سياست‌هاي اصلاح‌گراي مختلف در كشورهاي گوناگون اسلامي؛ نظريه معاصر و سياست اتخاذ شده براي توسعه در اقتصاد، تكنولوجي، سياست و تعليم و تربيت با تأکید بر ارتباط ارزش‌هاي اسلامي با مشكلات توسعه.**

۳۲- **فلسفه اسلامي: مدرس: پرفسور اورمسي، شماره درس: ۷۷۷، توسعه افكار فلسفي در ميان مسلمانان مد نظر است. متون اين درس به صورت فارسي و عربي كلاسيك ارائه مي‌شود.**

۳۳- **سنن فلسفي در اسلام: شماره درس: ۷۴۱، توسعه افكار فلسفي در ميان مسلمانان، پيش زمينه‌هاي كلاسيك و نقش آن در فرهنگ اسلامي و مطالعه تحليلي نويسندگان برجسته و آثار آنها. متون اين درس به صورت فارسي و عربي ارائه مي‌شود.**

۳۴- **مسلمانان در آسياي ميانه: مدرس: پرفسور تورقاي، شماره درس: ۷۸۲، ارزيابي تفصيلي تاريخ، فرهنگ، نهادها، مردم و گروه‌هاي سياسي مسلمان در آسياي ميانه تحت قدرت تزار و كشورهاي شوروي سابق.**

■ نام موضوعات و پروژه‌های تحقیقی:

۱. از پناهندگی تا اقلیت: فلسطین بعد از جنگ لبنان: محقق: ژولی پتیت، بررسی وضعیت مسلمانان فلسطین در طول زمان.

۲. شایان ذکر است کلیه دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترا در سطح پایان نامه و رساله به تحقیقات خود می‌پردازند که به علت حق امتیاز، در سایت دانشگاه اطلاعاتی در این زمینه موجود نبود. به همین علت "قسمت پژوهش" ندارد لحاظ شده است.

■ نام اساتید محققان و آدرس آنها:

۱- **اونار تورقاي:** (مدیر مؤسسه مطالعات علوم اسلامی)، دارای کارشناسی از دانشکده رابرت استانبول، کارشناسی ارشد و دکترا از دانشگاه مادیسون و ویسکانسین. تخصص: تاریخ ترکیه/عثمانی - زبان - توسعه مدرن در اسلام و آسیای میانه، پست الکترونیک: aturga@po-box.mcgill.ca

۲- **ساجده علوي:** دارای دکترا از دانشگاه پنجاب پاکستان، تخصص: تاریخ مسلمانان هندی پاکستان، ایران دوره میانه و مدرن، مسلط به زبان اردو و فارسی، پست الکترونیک: sajida.alvi@mcgill.ca وی دوره تخصصی فوق دکترا خود را در سال ۱۹۶۷ از دانشگاه تورنتو کانادا اخذ کرده است و در سال ۱۹۷۲ به عنوان هیأت علمی مرکز مطالعات علوم اسلامی دانشگاه مک گیل پذیرفته شده است. بعد از ۵ سال فعالیت در دانشگاه مک گیل در سال ۱۹۷۷ به دانشگاه مینیسوتا آمریکا انتقال یافت و ۹ سال در آنجا به تدریس پرداخت و سپس در سال ۱۹۸۶ مجدداً به دانشگاه مک گیل برگشته و در رأس مدرسین زبان اردو و فرهنگ مشغول به کار شد. حوزه تحقیقاتی و تدریس وی توسعه اسلامی مدرن در هند و پاکستان، تاریخ ایران و اسلام دوره میانه، زبان اردو و ادبیات، ادبیات فارسی مدرن، مسائل زنان و ادبیات کودکان است.

۳- **محمد استعلامي:** دکترا از دانشگاه تهران، تخصص: زبان فارسی
پست الکترونیک: islamics@po-box.mcgill.ca

۴- **عیسی بولاتا:** دکترا از لندن، تخصص: زبان عربی و ادبیات عرب و مطالعات قرآنی
پست الکترونیک: iboull@po-box.mcgill.ca

۵- **سلوا فرحیان:** کارشناسی و کارشناسی ارشد از دانشگاه مک گیل، تخصص: مواد تحقیقی مطالعات اسلامی

پست الکترونیک: ferahian@library.mcgill.ca

۶- **آدام گاسک:** کارشناسی ارشد از دانشگاه کراکو، تخصص: متخصص کتابداری و نسخ خطی عربی

پست الکترونیک: gacek@library.mcgill.ca

۷- **هنري حبيب:** دکترا از دانشگاه مک گیل، تخصص: تاریخ مدرن خاورمیانه
پست الکترونیک: islamics@po-box.mcgill.ca

۸- **وائل حلاج:** دکترا از دانشگاه واشنگتن، تخصص: حقوق اسلامی و زبان عربی
پست الکترونیک: whalla@po-box.mcgill.ca

۹- **فروغ حسن:** دکترا از دانشگاه لیدز، تخصص: زبان اردو
پست الکترونیک: islamics@po-box.mcgill.ca

۱۰- گابریل کرم: کارشناسی ارشد از دانشگاه مک گیل، تخصص: زبان عربی
پست الکترونیک: gkaram@po-box.mcgill.ca

۱۱- بلال کاسپینار: دکترا از مک گیل، تخصص: فلسفه اسلامی، الهیات اسلامی و اندیشه‌های
اسلامی
پست الکترونیک: bilal.kuspinar@mcgill.ca

۱۲- دونالد لیتل: دکترا از دانشگاه کالیفرنیا، تخصص: تاریخ اسلامی دوره کلاسیک و میانه،
مملوک، زبان عربی
پست الکترونیک: dlittle@po-box.mcgill.ca

۱۳- اریک اورمسی: دکترا از دانشگاه پرینستون، تخصص: فلسفه اسلامی و الهیات اسلامی
پست الکترونیک: eormsb@po-box.mcgill.ca

■ برنامه‌های کنفرانس - سمینار و کارگاه تحقیق:

بر اساس احساس نیاز و توافق دانشجویان مقرر شده است سخنرانی‌ها، سمینارها و گردهمایی منظمی در مؤسسه مطالعات علوم اسلامی دانشگاه مك گیل برگزار شود تا اهداف زیر تأمین گردد:

- به روز بودن اطلاعات دانشجویان در رابطه با فعالیت آکادمیک مؤسسه
- آشنایی دانشجویان با تحقیقات سایرین
- آشنایی دانشجویان با ارائه گزارش و سخنرانی و بیان نظرات
- طرح مسائل مختلف از جمله نشر مطالب جدید، پیشنهادات و...
- فراهم شدن فرصت برای اعضای هیات علمی جهت ارائه نظرات و نوآوریهای خود

برای سال ۲۰۰۲ - ۲۰۰۱ زمان برگزاری این سمینارها و سخنرانی‌ها ساعت ۱۲/۳۰ لغایت ۳۰/۳۰ روز چهارشنبه هر هفته در نظر گرفته شده که از ابتدای سال تحصیلی اجرا می‌شود. معمولاً بین ۲۰ تا ۳۰ دقیقه سخنرانی و بین ۱۰ تا ۱۵ دقیقه پرسش و پاسخ و مباحثه وجود دارد. دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و دکترا مجازند که در این برنامه‌ها شرکت کنند و در صورت تمایل رساله و پایان نامه‌های خود را جهت بحث و تحقیق ارائه دهند اما اولویت و تأکید با دانشجویان مقطع دکترا است که خصوصاً مؤسسه برای ارائه رساله و سخنرانی آنان تأکید خاصی دارد.